

17. Kotler Ph., Kartajaya H., Setiawan I. Marketing 3.0: From Products to Customers to the Human Spirit. JohnWiley & Sons. Inc., Hoboken, New Jersey, 2010. 190 p.

18. Борзаковська Л.В. Концепція холистичного маркетингу: сутність та теоретичне підґрунтя. Маркетинг і менеджмент інновацій. Суми, 2013. № 2. С. 85-94.

19. Олефіренко О.М., Олефіренко Ю.О. Еволюція концепцій маркетингу та перспективи їх подальшого розвитку в умовах економіки сталого соціо-еколого-економічного зростання. Вісник Запорізького національного університету: збірник наукових праць. Економічні науки. Запоріжжя: ЗНУ, 2010. № 3(7). С. 200-207.

20. Краус К.М. Особливості застосування концепції управління маркетингом. Вісник Хмельницького національного технічного університету. Хмельницьк, 2011. № 6. С. 98-105.

21. Линтон И. Маркетинг по базам данных: пер. с англ. А.Г. Скоророхова. Минск: Амалфея, 1998. 272 с.

22. Струк Н. Методичне підґрунтя обліку трансакційних витрат на підприємстві. Збірник наукових праць «Бухгалтерський облік, аналіз та аудит: проблеми теорії, методології, організації». Національна академія статистики, обліку та аудиту. Київ: Бізнес Медіа Консалтинг, 2012. Вип. 1(8). С. 188-198.

23. Дудар Т. Розвиток маркетингу відносин із суб'єктами бізнес-процесів на агропродовольчому ринку. Прикладна економіка – від теорії до практики: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р. Тернопіль, 2017. С. 36-39.

24. Шумська В.Б. Рівні маркетингу відносин на ринках товарів промислового призначення. Вісник Національного університету «Львівська політехніка»: збірник наукових праць. Львів, 2011. № 720. С. 268-272.

25. Струк Н. Обліково-аналітична інтерпретація та основні напрями контролю трансакційних витрат у інноваційній діяльності підприємства. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Одеса, 2017. № 9. С. 151-174.

СИСТЕМА ІЄРАРХІЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ SYSTEM OF ECONOMIC SAFETY EERARCHY

У статті досліджено економічну безпеку як складну систему економічних відносин. Подані ієрархічні рівні економічної безпеки. Визначено сутність економічної безпеки на кожному ієрархічному рівні. Приведені основні принципи та складники економічної безпеки. Окреслена структура економічної безпеки підприємства у вигляді функціональних складників.

Ключові слова: економічна безпека, ієрархія економічної безпеки, глобальна безпека, національна безпека, регіональна безпека, безпека підприємства, безпека особистості.

В статье исследована экономическая безопасность как сложная система экономических отношений. Представлены иерархические уровни экономической безопасности. Определена сущность экономической безопасности на каждом иерархическом уровне. Приведены основные принципы и составляющие экономической

безопасности. Обозначена структура экономической безопасности предприятия в виде функциональных составляющих.

Ключевые слова: экономическая безопасность, иерархия экономической безопасности, глобальная безопасность, национальная безопасность, региональная безопасность, безопасность предприятия, безопасность личности.

The paper examines economic security as a complex system of economic relations. Hierarchical levels of economic security are presented. The essence of economic security at each hierarchical level is determined. The basic principles and components of economic security are presented. The structure of economic security of the enterprise in the form of functional components is outlined.

Key words: economic security, hierarchy of economic security, global security, national security, regional security, enterprise security, personal safety.

УДК 330:658.012.8(477)

Хіміч О.В.

аспірант
Київський національний університет
технологій та дизайну

Постановка проблеми. В умовах економічної та політичної нестабільності національної економіки науковці все частіше звертаються до проблематики забезпечення економічної безпеки підприємств. Актуальність цієї проблеми загострюється завдяки прискоренню глобалізації світової економіки й активній участі України в цих процесах, особливо за умов євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика економічної безпеки постійно є предметом досліджень як вітчизняних, так

і зарубіжних учених. Наукові та практичні аспекти цієї проблеми відображено в працях багатьох дослідників, таких як Л.І. Абалкін, О.В. Ареф'єва, А.О. Єпіфанов, М.М. Єрмошенко, Т.Є. Воронкова, Р.В. Ілляшенко; Д.І. Ковальов, Є.О. Олейников, Р.С. Палехін та ін. У їхніх працях висвітлюються питання теоретичного обґрунтування сутності економічної безпеки, концептуальних засад її забезпечення на різних її ієрархічних рівнях. Натомість недостатньо уваги приділено комплексності системи економічної безпеки, в умовах якої функціо-

нує і від якої залежить результативність діяльності кожного суб'єкта господарювання.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення наукових підходів щодо ієрархічної структури економічної безпеки та функціональної сутності її складників.

Виклад основного матеріалу дослідження. Будь-який суб'єкт господарювання функціонує у підприємницькому середовищі, яке впливає на формування його стратегії, можливості і перспективи. Окремі чинники цього впливу діють зсередини і можуть бути контрольовані керівниками або персоналом самого підприємства. Вони формують внутрішнє середовище підприємства і, відповідно, належний рівень його економічної безпеки. Вплив

інших чинників не підлягає управлінню з боку конкретного підприємства. Це чинники, вплив яких формується поза межами підприємств, а сила цього впливу на функціонування та розвиток підприємства може бути тривалою і суттєвою.

У сучасних умовах господарювання наявні внутрішні проблеми поглиблюються нестабільною політичною та соціально-економічною ситуацією в світі та країні, різними соціально-політичними та міжетнічними конфліктами. Недосконалість державного устрою, криміналізація суспільства, фінансово-кредитна політика загострюють проблему забезпечення економічної безпеки підприємства [1].

Стабільною економіка може бути лише за умови наявності чіткої і зрозумілої концепції економічної безпеки, побудованої на врахуванні факторів впливу зовнішнього та внутрішнього середовища, на аналізі ризиків та загроз для економічної безпеки підприємства.

Можна вважати, що розуміння економічної безпеки формувалось із становленням державності і стосувалося національних інтересів. Вперше про економічну безпеку та необхідність її забезпечення згадується в основоположній праці Платона «Політея». В подальшому поняття «економічна безпека» також було використано на Заході у зв'язку з розпадом колоніальної системи, що привело до порушення традиційних зв'язків між індустріальними споживачами та постачальниками ресурсів і, як наслідок, до збільшення проблем ресурсного обмеження.

З часом за умови розвитку світової економічної системи поняття «економічна безпека» прийняло більш науково обґрунтоване, трансформоване та комплексне пояснення. Нині в економічній літературі розрізняють мега-, макро-, мезо- та мікрорівні економічної безпеки (рис. 1).

У сучасному світі проблема забезпечення економічної безпеки вважається ключовим складником політики будь-якої держави. Практично всі досягнення та невдачі ринкових перетворень в країні акумулюються в досягнутому рівні еко-

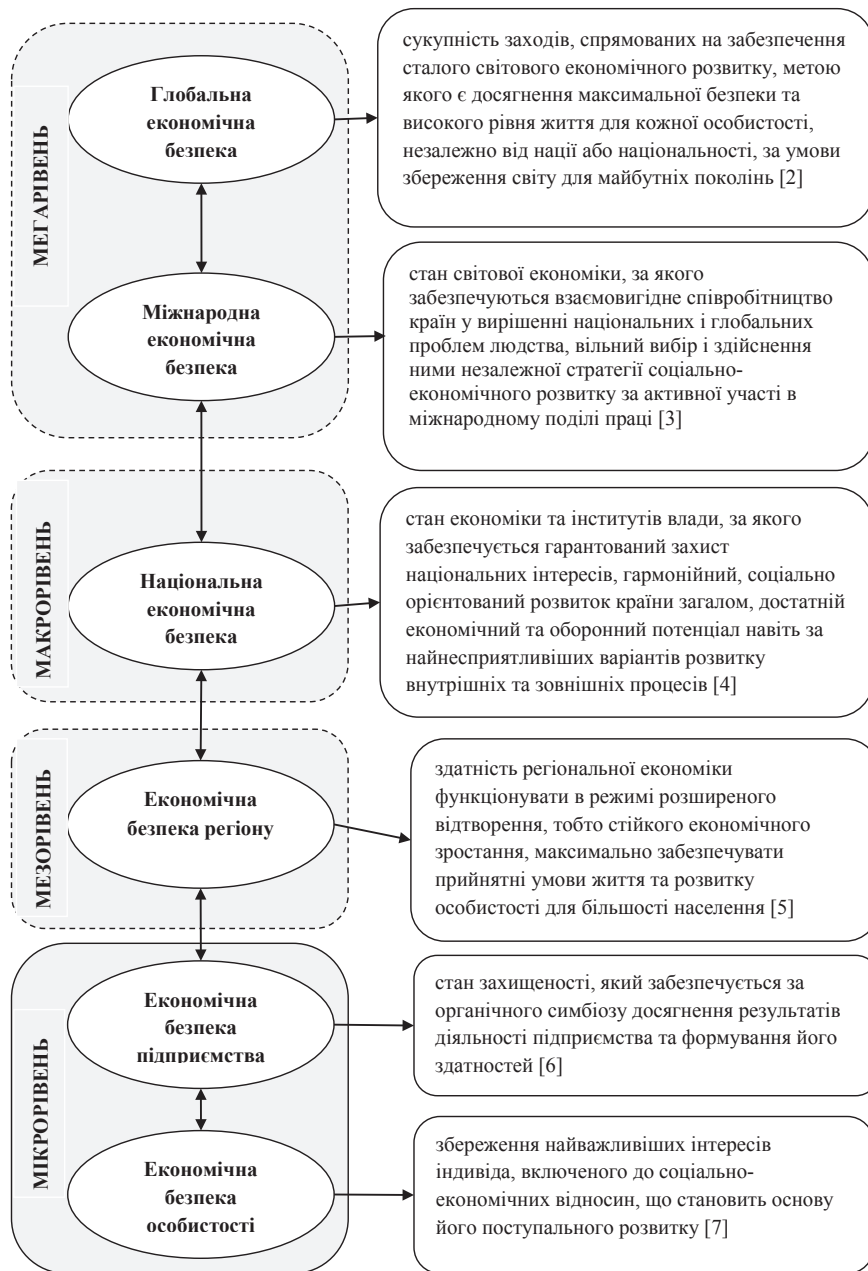

Рис. 1. Ієрархічні рівні економічної безпеки

Джерело: побудовано автором на основі [2-7]

номічної безпеки держави. Реалізувати тактичні та локальні цілі економічної безпеки можна лише за наявності відповідної, чітко орієнтованої державної політики. У глобальному контексті економічну безпеку кожної держави гарантує лише конкурентоспроможна економіка. Необхідною умовою для забезпечення глобальної економічної безпеки є ефективні економічні перетворення в усіх країнах та їх інтеграція у світову економіку. Інакше ті країни, які не мають доступу до світової економіки, з одного боку, потерпають від економічної глобалізації, а з іншого, через своє відставання та деградацію гальмують глобальний розвиток.

Як надскладна система, система глобальної економічної безпеки має індивідуальні особливості й еволюціонує під впливом зовнішніх глобальних викликів та загроз і внутрішніх факторів, зумовлених динамікою функціонування міжнародних та впливових національних систем економічної безпеки. Особливості глобальної економічної безпеки проявляються у характері структурної зв'язності системи, складності, стійкості, адаптивності, ефективності, надійності та самоорганізації.

Міжнародна економічна безпека держави передбачає досягнення такого рівня національного виробництва, за якого у разі змін світової економіки мінімізуються загрози потрапити в односторонню залежність від зовнішніх ресурсів економічного розвитку. За оцінкою міжнародних експертів, постачання понад 20% енергоносіїв з однієї країни створює загрозу економічній безпеці держави.

Основними складниками міжнародної економічної безпеки є сировинна, енергетична, техніко-технологічна, наукова, інформаційна безпека. Система міжнародної економічної безпеки ґрунтується на принципах, наведених на рис. 2.

Рівень міжнародної економічної безпеки багато в чому залежить від національної економічної безпеки кожної країни. Закон України «Про основи національної безпеки України» досить детально трактує сутність національної безпеки, серед ознак якої перераховуються й економічні складники. Сьогодні національній економічній безпеці загрожує невирішеність проблем, зумовлених економічною кризою, виснаженням фінансових ресурсів держави, зниженням рівня життя населення:

- монополюльно-олігархічна, низькотехнологічна, ресурсовитратна економічна модель;
- відсутність чітко визначених стратегічних цілей, прі-

оритетних напрямів і завдань соціально-економічного, воєнно-економічного та науково-технічного розвитку України, а також ефективних механізмів концентрації ресурсів для досягнення таких цілей;

- високий рівень «тонізації» та криміналізації національної економіки, кримінально-кланова система розподілу суспільних ресурсів;
- деформоване державне регулювання і корупційний тиск на бізнес;
- надмірна залежність національної економіки від зовнішніх ринків;
- неефективне управління державним боргом;
- зменшення добробуту домогосподарств та зростання рівня безробіття;
- активізація міграційних процесів унаслідок бойових дій;
- руйнування економіки та систем життєзабезпечення на тимчасово окупованих територіях, втрата їх людського потенціалу, незаконне вивезення виробничих фондів на територію Росії [8].

На мезорівні виділяють економічну безпеку регіону. Науковці вважають, що цей рівень є найбільш перспективним для економічних перетворень. Особливістю економічних процесів цього рівня є максимальна наближеність ресурсів і результатів до населення, а ефективні економічні перетворення у кожному регіоні сприятимуть економічному зростанню країни загалом. Такі економічні зв'язки є більш впливовими й оперативнішими за дію комплексних загальнодержавних заходів.

Україна межує з 7 країнами, і тому важливим є визначення ступеня залежності рівня економічної безпеки України від специфіки здійснення зовнішньоекономічної політики та транскордонного співробітництва з цими країнами. Мінливість міжнародної політичної та економічної ситуацій,

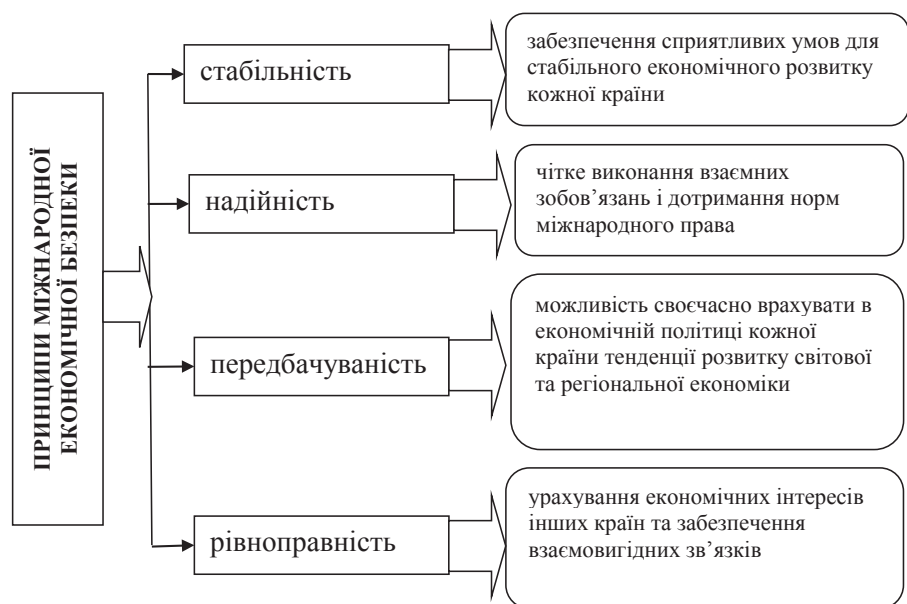

Рис. 2. Принципи міжнародної економічної безпеки

Джерело: побудовано автором

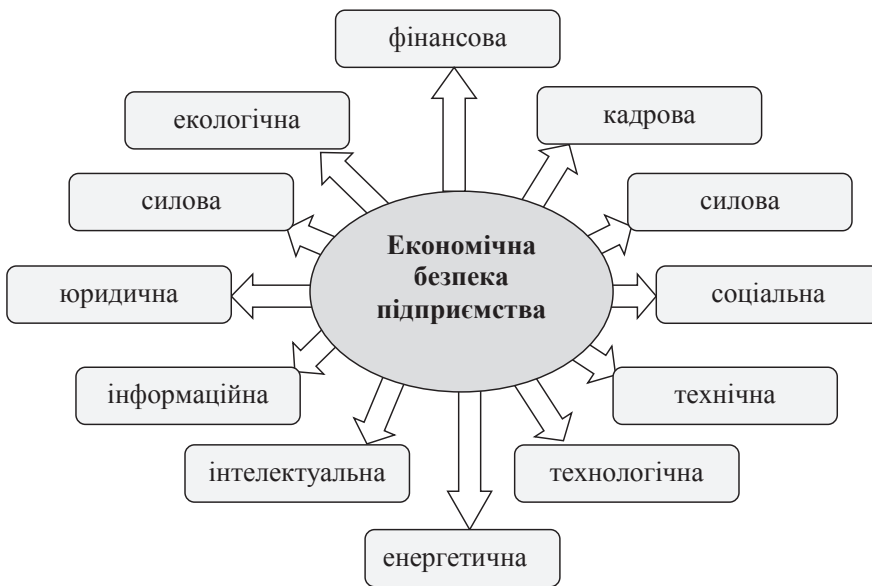

Рис. 3. Функціональні складники економічної безпеки підприємства

Джерело: побудовано автором

а також підвищення інтенсивності транскордонних процесів зумовлює необхідність пошуку нових інструментів стабілізації та організації співробітництва на рівні сусідніх держав у межах забезпечення регіональної економічної безпеки [4].

Більш широко в економічній літературі висвітлюється питання економічної безпеки підприємства, що належить до мікрорівня. Це базовий рівень економіки регіону та країни, де майже всі економічні перетворення спрямовані на поліпшення функціонування окремого суб'єкта господарювання, господарських об'єднань та підприємств.

Проаналізувавши наукову літературу, можна відзначити, що є значна кількість визначень сутності поняття «економічна безпека підприємства». Наприклад, деякі науковці розкривають це поняття як стан економічної системи, що дає їй змогу інтенсивно та дієво розвиватися, водночас розв'язуючи важливі соціально-економічні проблеми. Інші науковці – як стану захисту підприємства від негативних зовнішніх і внутрішніх факторів за умови, що підприємство спроможне відтворювати або реалізовувати свої комерційні інтереси.

Підприємству необхідно постійно приділяти увагу своїй економічній безпеці для утримання на стабільному рівні свого фінансового стану, на який тиснуть макроекономічна нестабільність, структурна незбалансованість, недосконале державне управління. Аналіз діяльності підприємств показує, що перед ними гостро стоять питання, які пов'язані з фінансовою, виробничою, технологічною, інвестиційною та інформаційною сферами діяльності. Тому з метою досягнення найбільш високого рівня економічної безпеки підприємство має проводити роботу із забезпечення високого рівня безпеки основних функціональних складників [9].

Більшість науковців представляють структуру економічної безпеки підприємства у вигляді функціональних складників, які істотно відрізняються один від одного (рис. 3).

Особливість поняття економічної безпеки особистості полягає в тому, що вона є головним об'єктом системи економічної безпеки, а також реальним суб'єктом економічних відносин та відображає стан і спроможність особистості у певних умовах реалізувати природне право на якісний рівень життя [10]. Загалом проблема економічної безпеки особистості є комплексною. Передумовою її вирішення є оптимальний розвиток усіх сфер життєдіяльності: виробничої, економічної, соціальної, політичної та духовної.

Безпека особистості відображається у можливості реалізації власних здібностей, які в умовах ринкової економіки віддзеркалюються обсягами реальних доходів, рівнем і якістю життя. Але загалом вона залежить і від власного фізичного й інтелектуального розвитку людини.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, економічна безпека є комплексною, багаторівневою категорією, яка відображає ступінь захисту від негативного впливу усіх чинників на різних рівнях своєї ієрархії. Завдяки достатньому рівню економічної безпеки можна сформулювати сприятливі умови для ефективного функціонування кожного суб'єкта господарювання, а також досягти основної мети за допомогою вчасного вираження і послаблення впливу будь-яких загроз.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сотниченко В.М. Міст та архітектоніка економічної безпеки підприємства / В.М. Сотниченко / Причорноморські економічні студії. 2017. № 14. С. 81-85.
2. Фоміна М.В. Глобальна економічна безпека: сутність і тенденції. М.В. Фоміна, І.Г. Мішина // URL: <http://www.library.donduet.edu.ua/zbirnik-naukovikh-prats-torgivlya-i-rinok-ukrajini.html>
3. Користін О.Є. Економічна безпека / О.Є. Користін. URL: http://www.pidruchniki.ws/14170120/ekonomika/teoretichni_zasadi_ekonomichnoyi_bezpeki#127.
4. Воронкова Т.Є. Економічна безпека регіону в системі ієрархії економічної безпеки/ Т.Є. Воронкова/ Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (Суми, 20 листопада 2014 року). Суми. Сумський державний університет. 2014. С. 63-65.
5. Криленко В.І. Економічна безпека регіону як складова забезпечення національної економіч-

ної безпеки / В.І. Криленко// Ефективна економіка. 2013. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1779>.

6. Іващенко Г.А. Ідентифікація дефініції «економічна безпека підприємства» / Г.А. Іващенко, О.Ф. Ярошенко. URL: http://www.business-inform.net/_inc/kachka_pdf.php?year

7. Ложкін Г.В. Економічна безпека особистості [Електронний ресурс]/ Г.В. Ложкін, В.Л. Комаровська // URL: <http://www.info-test.com.ua/>

8. Указ Президента України. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від

6 травня 2015 р. «Про Стратегію національної безпеки України». URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/287/2015>

9. Науменко Є.Ю. Структура економічної безпеки підприємства в умовах кризи // Є.Ю. Науменко/ Молодий вчений. 2017. № 6(46). С. 466-471.

10. Чубукова О.Ю. Система економічної безпеки (екосистейт): сутність, структура / О.Ю. Чубукова, Т.Є. Воронкова// Ефективна економіка. 2014. № 2. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=3169>.